

УДК 371.34:78

*Алла Растрюгіна,
м. Кіровоград*

СПЕЦИФІКА ФАХОВОГО МОДУЛЮ В АСИСТЕНТСЬКІЙ ПРАКТИЦІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА

У статті розглянуто специфічні особливості змісту й організації фахового модулю асистентської практики як складової освітньо-професійної програми підготовки майбутніх магістрів-музикантів. Визначено основні завдання, що сприяють формуванню професійних компетенцій у практичній музично-педагогічній діяльності.

Ключові слова: *освітньо-професійна програма, практична діяльність, асистентська практика, фаховий модуль, професійні компетенції, здатність до професійно-творчої діяльності.*

Зміни, що відбуваються сьогодні у вітчизняній системі вищої освіти, спрямовані на інтеграцію й пошуки інноваційних підходів щодо проектування сучасних освітніх систем і приведення методологічних засад і принципів організації навчально-виховного процесу ВНЗ у відповідність до потреб сьогодення. Йдеться не стільки про конкретні засоби й методи становлення майбутнього фахівця, скільки про новітнє бачення змісту вищої педагогічної освіти й, зокрема, мистецької, як процесу розвитку вільної і творчої особистості, що є абсолютною цінністю сучасного суспільства.

Особливої уваги в цьому контексті заслуговує процес удосконалення змісту й організації професійної підготовки майбутнього фахівця-музиканта, критерієм успішної професійної діяльності якого стає не тільки мобільність і конкурентоспроможність на європейському ринку праці, а і його особистісний саморозвиток і професійно-творче зростання протягом життя.

Вплив мистецтва завжди потребує від особистості співтворчості, активного естетичного реагування, осягнення його художньої цінності. Особистість відтворює в своїй свідомості художній образ, завдяки чому мистецтво й виконує головне своє завдання – розвиває творчий потенціал людини. З цієї позиції функція вищої мистецької освіти є досить вагомим й потребує нових підходів до організації та змістовного наповнення процесу

підготовки педагога-музиканта, які б відповідали вимогам сучасного європейського суспільства.

Окреслення наукових поглядів щодо використання модульно-діяльнісного підходу в організації й проведенні асистентської практики майбутніх магістрів-музикантів, зокрема специфіки змістовного наповнення фахового модулю як складової їхньої практичної підготовки, є *метою* даної статті.

Головною метою професійного зростання майбутнього педагога-музиканта на рівні магістратури є поглиблене оволодіння певною сукупністю компетенцій, що передбачені кваліфікаційною характеристикою фахівця такого рівня, а також його професійно-особистісне самовизначення, активна життєва позиція щодо професійного самовдосконалення, готовність до творчої самореалізації в багатоаспектній музично-педагогічній діяльності.

Загальна кваліфікаційна характеристика магістра передбачає наявність у останнього широкої ерудиції, фундаментальних наукових знань, володіння методологією наукової творчості, сучасними інформаційними технологіями, методами отримання, опрацювання, зберігання й використання наукової та художньо-естетичної інформації, здатність до плідної науково-дослідницької та практичної педагогічної діяльності у виші.

Магістерська освітньо-професійна програма містить дві приблизно однакові за обсягом складові – освітню і науково-дослідну. Науково-дослідна складова передбачає сформованість дослідницької культури майбутніх фахівців, зокрема, розвиток здібностей і особистісних якостей студента, що зумовлюють успішний науковий пошук, набуття системи ціннісних орієнтирів і актуальних знань щодо характеру пошукової діяльності як творчої, продуктивної, спрямованої на пошук оригінальних і ефективних рішень, а також сформованість необхідних дослідницьких умінь [1, с. 119].

Освітня складова має забезпечувати поглиблену фахову підготовку інноваційного характеру, а також надбання студентом певного досвіду застосування та продукування її результатів у практичній діяльності з метою розв'язання професійно-творчих завдань у сфері мистецтва [2].

Удосконалення організації і змісту практикоорієнтованої складової освітньо-професійної програми майбутніх магістрів-

музикантів став наступним етапом наших наукових розвідок, що відбувається в рамках започаткованого проекту «Віват, маістри!» [3].

Теоретичне обґрунтування та розгортання проекту відбувалось у відповідності до складових чинної освітньо-професійної маістерської програми і насамперед було спрямовано на використання в навчальному процесі методів моделювання нестандартних ситуацій, розширення меж практичної діяльності студентів і, таким чином, розвитку в студентів навичок незалежного, критичного мислення, здатності до саморозвитку, самоактуалізації та прийняття самостійних рішень у процесі самореалізації.

Розвиток вищезазначених характеристик відбувається шляхом оволодіння студентами знаннями з фахових дисциплін і набуття спеціальних навичок і вмінь у процесі навчальної діяльності. Результат засвоєння таких компетенцій перевіряється як на рівні аналізу власних дій із метою подальшого їх удосконалення й можливості використання в нових умовах, так і як специфічної форми контролю успішності студентів із фахової підготовки (академічні концерти, публічні презентації тощо). У будь-якому випадку студент набуває професійного досвіду через дію, що сьогодні має стати основним інструментом у навчальному процесі, оскільки під час її реалізації студент отримує можливість удосконалювати фахові компетенції, що становлять фундамент успішної професійної діяльності [3, с. 26].

Можливість спілкування з викладачами «віч-на-віч» на індивідуальних заняттях із фаху протягом всього періоду навчання є специфічною особливістю фахової підготовки майбутнього фахівця-музиканта. Для останнього – це не тільки можливість спостерігати й наслідувати професійні якості та здатності викладача з метою становлення й розвитку власних, а й у процесі пролонгованого спостереження й оцінювання професійної діяльності професорсько-викладацького складу, аналізувати на основі порівняння власні дії й робити «висновки, що слугують керівництвом для поведінки в майбутньому» [3, с. 27].

Завдяки таким особливостям в організації професійної підготовки майбутніх фахівців-музикантів, на основі спостереження, аналізу, а також рефлексії власного учіння, у

студента розвивається здатність змінювати наявні стереотипи й установки і таким чином – відкривати нові можливості для саморозвитку й самовираження у професійно-творчій діяльності.

Відтак, у період передбаченої навчальним планом асистентської практики майбутній фахівець-музикант має бути готовим до самостійного розвитку власної ідентичності, здатним вибудовувати індивідуальну траєкторію професійного самовираження, організовувати процес власної презентації в умовах вишу й проектувати самостійно-творчу діяльність. Осмислення власного практичного досвіду дозволяє студентові відкрити для себе унікальне розуміння себе як фахівця мистецького профілю.

На нашу думку, саме асистентська практика є тим періодом, коли майбутній фахівець-музикант отримує нагоду перевірити ступінь власної готовності до реалізації набутих у процесі засвоєння зазначених складових магістерської програми професійних компетенцій та особистісних якостей. Оскільки, працюючи викладачем вишу, він набуває можливості усунути розрив між теоретичним навчанням і практичною підготовкою, тобто консолідувати зусилля на подоланні певної ізольованості навчальних предметів із фаху від загальної мети підготовки фахівця-музиканта магістерського рівня, що має бути вже в університетських стінах адаптованим до реальної практики й підготовленими до руху сходинками майбутньої професійної кар'єри. Виходячи зі специфіки професії, практична складова його професійної підготовки відбувається в контексті актуалізації його здатності до самовираження та творчості.

Відповідно до вимог Болонської декларації, що передбачає використання принципу модульної організації навчального процесу, проектування асистентської практики студентів-магістрантів відбувається шляхом розподілу єдиного потоку її програмного змісту на блоки (модулі). Модуль як частина освітньої програми має певну логічну завершеність відносно поставленої мети. Маємо зазначити, що в побудові фахового модуля як складової загального модуля з асистентської практики майбутніх магістрів, що складається з чотирьох блоків (організаційний, фаховий, педагогічний, психологічний), суттєве значення має розуміння модуля не тільки як дидактичної одиниці, а й як

відображення послідовності видів діяльності студентів, що мають чітко сформульовані завдання [4, с. 40].

Отже, складність і специфічність організації та змістовного наповнення фахового модуля полягає в нелінійності й багатогранності професійних компетенцій, якими мають володіти майбутні фахівці-магістри для успішної діяльності у сфері музичної педагогіки. Причому в трактуванні поняття «компетенція» ми погоджуємося з позицією В. Байденко [5, с. 17] й розуміємо її як здатність застосовувати набуті знання, навички та уміння у практичній діяльності. Тобто професійні компетенції, якими має володіти майбутній педагог-музикант відповідно до кваліфікаційної характеристики фахівця рівня магістра, пов'язані зі здійсненням ним різних видів музичної діяльності, а рівень сформованості таких компетенцій у кожного із студентів є критерієм оцінки їхньої асистентської практики.

Як зазначалось вище, фаховий модуль асистентської практики майбутніх магістрів-музикантів представлений нами у вигляді послідовного відображення видів музично-педагогічної діяльності, що мають чітко сформульовані завдання й потребують розв'язання у процесі власної практичної діяльності. В узагальненому вигляді тут мають поєднатися професійні компетенції, набуті у процесі вивчення фундаментальних, фахових, психолого-педагогічних та інших дисциплін, що викладаються на мистецькому факультеті. Проведення будь-якого заняття за окресленими напрямками передбачає використання різних типів його організації та залучення до кожного окремого виду діяльності певних форм, методів і засобів навчання, що зумовлює активізацію навчально-пізнавальної діяльності практиканта, розвиток його самостійності й креативності, що є вагомим підґрунтям у його художньо-творчому самовираженні.

Відповідно до логіки поєднання предметного змісту за спрямуванням нами було виділено *шість змістових модулів*, а саме:

Змістовий модуль I. «Музична педагогіка» – поєднує завдання з методики викладання музичних дисциплін у вищій школі, з методики музичного виховання та основ наукових досліджень, що відповідно передбачає узагальнення базових компетенцій щодо теоретико-методологічних і науково-педагогічних засад викладання

фахових дисциплін у вищій школі, відшліфування професійних компетенцій щодо виховання музичної культури школярів, удосконалення набутих під час проходження педагогічної практики в молодших і середніх класах загальноосвітніх шкіл музично-педагогічних умінь, осмислення своєї майбутньої професійної діяльності з наукових позицій, що є важливою складовою методологічної культури майбутнього викладача вишу.

Змістовий модуль II. «Вокально-хорові дисципліни» – пов'язаний із вирішенням найбільшої кількості фахових завдань теоретичної (хорознавство), методичної (методика викладання диригування, методика викладання вокалу), практичної (хоровий клас, хорове аранжування, комп'ютерне аранжування, вокальний ансамбль, шкільний пісенний репертуар) спрямованостей, а також завдань, які вирішуються на індивідуальних заняттях із хорового диригування, постановки голосу та сольного співу, що визначаються специфікою роботи фахівця-музиканта.

Саме у процесі оволодіння змістовим модулем II. «Вокально-хорові дисципліни», а також *змістовими модулями III. «Музично-теоретичні дисципліни», IV. «Інструментальні дисципліни», V. «Сценічно-виконавська та композиторська майстерність»*, де також злокалізовано спеціальні фахові дисципліни, вирішуються завдання, що пов'язані з поглибленням фахових компетенцій. Останні ж зумовлюють сформованість у майбутнього педагога-музиканта музично-педагогічних умінь як системоутворювального фактору його педагогічної культури; таких професійно значущих особистісних якостей, як: артистизм, сценічна культура, здатність до емоційно-образного мислення, імпровізації, творчого самовираження, рефлексії, – а також формування його музично-виконавської компетентності, що є ключовою у професійній діяльності майбутнього педагога-музиканта й зумовлює спроможність майбутнього фахівця до художньо-інтерпретаційної, самостійно-творчої, проектувально-презентативної діяльності.

Змістовий модуль VI. «Позанавчальна діяльність із фаху» – передбачає підготовку творчого проекту з обраної спеціалізації та його прилюдну презентацію з наступним обговоренням і оцінюванням членами кафедри за відповідними критеріями, а також роботу з факультетськими вокальними та інструментальними колективами або ж роботу зі створеними в період асистентської

практики творчими групами чи солістами вокальних/інструментальних колективів мистецького факультету й зумовлює формування в майбутнього педагога-музиканта здатності до професійно-творчого самовираження й самореалізації в самотійній практичній діяльності та власного стилю професійної діяльності.

Зважаючи на вищезазначені позиції щодо наявних особливостей у професійній підготовці майбутніх педагогів-музикантів й виходячи з вимог Болонського процесу до рівня професіоналізму сучасного фахівця будь-якого профілю, вища мистецька освіта, справді, постала перед необхідністю розробки інноваційних підходів щодо удосконалення практикоорієнтованої складової у професійній підготовці майбутніх фахівців-музикантів, де роль практики суттєво змінюється.

Одним із варіантів удосконалення змісту й організації освітньо-професійної програми майбутніх магістрів-музикантів може стати запропонований і впроваджений нами проект «Віват, магістри!», в основу якого покладено навчання через практику, продуктивну роботу в малих групах і на індивідуальних заняттях, використання міжпредметних зв'язків, вибудовування індивідуальних навчальних траєкторій, розвиток самотійності студентів та їхньої здатності до самовираження й самореалізації у професійно-творчій діяльності.

Список використаної літератури

1. *Растригіна А.М.* Удосконалення асистентської практики як умова якісної професійної підготовки майбутнього фахівця-музиканта / А.М. Растригіна // Наукові записки. – Вип. 74. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2008 – С. 118-120. – (Серія: Педагогічні науки).
2. *Растригіна А.М.* Практикоорієнтований підхід в системі підготовки майбутнього педагога-музиканта / А.М. Растригіна // Педагогічна майстерність як система професійно-мистецьких компетентностей : Зб. матеріалів ІХ педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О.П. Рудницької / гол. ред.: І.А.Зязюн. – Вип. 3 (7). – Чернівці : Зелена Буковина, 2011. – С. 71-76.
3. *Растригіна А.М.* Віват, магістри! : навчально-методичний посібник [для студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів] / А.М. Растригіна. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2009. – 164 с.
4. *Калашнікова С.* Принципи професійної підготовки керівників навчальних закладів (досвід Київського університету імені Бориса Грінченка) / С. Калашнікова // Вища школа. – 2010. – №9. – С.25-32.

5. *Сморчкова В.П.* Теоретические основы проектирования модулей «практика» в подготовке бакалавра социальной работы / В.П. Сморчкова // Педагогическое образование и наука. – 2010. – №6 – С. 38-42.
6. *Байденко В.И.* Россия в Болонском процессе: проблемы, задачи, перспективы / В.И. Байденко, Н.А. Гришанова, В.Ф. Пугач // Высшее образование сегодня. – 2005. – №5. – С. 16-21.

Алла Растрюгина

СПЕЦИФИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МОДУЛЯ В АССИСТЕНТСКОЙ ПРАКТИКЕ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА-МУЗЫКАНТА

В статье проанализированы специфические особенности содержания и организации профессионального модуля ассистентской практики как составляющей образовательно-профессиональной программы подготовки будущих магистров-музыкантов. Определены основные задания, влияющие на формирование профессиональных компетенций в практической музыкально-педагогической деятельности.

Ключевые слова: образовательно-профессиональная программа, практическая деятельность, ассистентская практика, профессиональный модуль, профессиональные компетенции, способность к профессионально-творческой деятельности.

Alla Rastrigina

SPECIFIC PROFESSIONAL TO MODULE IN ASSISTANT PRACTICE OF FUTURE TEACHER-MUSICIAN

In the article the specific features of maintenance and organization are considered professional to the module of assistant practice as a component educationally-professional program of preparation of future degrees-musicians. Basic tasks that assist forming of professional competences in practical musical and pedagogical activity are certain.

Key words: educationally-professional program, practical activity, assistant practice, professional module, professional competences, capacity for professionally-creative activity.

Одержано 09.10.2011 р.